

Sammenfattende redegørelse for miljørapport over målrettet kvælstofregulering i perioden 2023-2025

Indledning

Målrettet kvælstofregulering er en del af den danske implementering af vandrammedirektivet, der forpligter EU's medlemsstater til at forebygge forringelse af tilstanden i vandmiljøet, og sikre at der opnås en god økologisk tilstand i blandt andet kystvande.

Formålet med den målrettede kvælstofregulering er at sikre, at der via etablering af efterafgrøder eller alternative kvælstofreducerende virkemidler sker en reduktion i udvaskningen af kvælstof fra markerne til vores kystnære farvande svarende til den fastsatte reduktion i vandområdeplanerne.

Ordningen er delt i to faser, således at der først udbydes en tilskudsordning, hvor jordbruger frivilligt kan søge tilskud til etablering af efterafgrøder og alternative kvælstofreducerende virkemidler i de kystvandoplande, hvor der er et behov for at reducere kvælstofudvaskningen.

Hvis der ved den frivillige ordning ikke leveres en indsats, der er tilstrækkelig til at dække indsatsbehovet i det enkelte kystvandopland, vil der som udgangspunkt blive fastsat krav om etablering af obligatoriske målrettede efterafgrøder, der omfatter restindsatsen. Det retlige grundlag for den frivillige tilskudsrunde og det efterfølgende krav fastlægges ved to bekendtgørelser, der er udstedt med hjemmel i bl.a. gødskningslovens §§ 38, 39 og 39 a.

I det vedlagte plandokument til miljørapporten beskrives målrettet kvælstofregulering i perioden 2023 - 2025 omfattende både den frivillige tilskudsrunde, der gennemføres ved bekendtgørelse om tilskud til kvælstofreducerende virkemidler m.v. og det krav om etablering af efterafgrøder, der måtte blive fastsat ved bekendtgørelse, hvis indsatsbehovet ikke dækkes ved den frivillige indsats.

Målrettet kvælstofregulering for 2023 - 2025 er ikke omfattet af den obligatoriske miljøvurderingspligt efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 1 eller 2, da ordningen ikke fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til de projekter, der er omfattet af miljøvurderingslovens bilag 1 og 2, eller medfører krav om en vurdering af virkningen på et internationalt naturbeskyttelsesområde under hensyntagen til områdets bevaringsmålsætninger.

Efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 2, nr. 2, skal der gennemføres en vurdering af, om planer og programmer kan få væsentlig indvirkning på miljøet (screening), når disse i øvrigt fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser, og kan forventes at få væsentlig indvirkning på

miljøet. Viser screening, at planen vil kunne få væsentlig betydning for miljøet, skal planen miljøvurderes efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 3.

Landbrugsstyrelsen kan ikke udelukke, at der med plandokumentet fastlægges rammer for fremtidige anlægstilladelser, hvilket medfører en screeningspligt efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 2, nr. 2. Landbrugsstyrelsen har dog valgt ikke at gennemføre en forudgående screening, men at gennemføre en miljøvurdering af ordningen uanset udfaldet af en sådan screening.

Der er forud for miljøvurderingen udarbejdet en afgrænsningsrapport, hvor miljøvurderingens omfang er blevet afgrænset. Afgrænsningsrapporten har været sendt i høring hos de berørte myndigheder, som i dette tilfælde er Miljøstyrelsen, Naturstyrelsen, Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Efterfølgende udarbejdede Landbrugsstyrelsen en miljørapport, der har været udsendt i høring i offentligheden og til de berørte myndigheder i perioden fra den 23. december 2023 til den 16. januar 2023. Landbrugsstyrelsen modtog høringssvar til miljørapporten fra Miljøstyrelsen. Landbrugsstyrelsens bemærkninger til det indkomne høringssvar fremgår af nærværende sammenfattende redegørelse.

Denne sammenfattende redegørelse indeholder endvidere en beskrivelse af, hvordan miljøhensyn er integreret i planen, en beskrivelse af alternativer til planen samt en overordnet beskrivelse af den besluttede overvågning af planens væsentlige miljøpåvirkninger.

Integration af miljøhensyn i planen

Målrettet kvælstofregulering er en del af den danske implementering af vandrammedirektivet, der forpligter EU's medlemsstater til at forebygge forringelse af tilstanden i vandmiljøet, og sikre at der opnås en god økologisk tilstand i blandt andet kystvande. Medlemsstaterne skal for hvert af vandområdedistrikterne udarbejde en vandområdeplan, der blandt andet sammenfatter miljømålene, indsatsprogrammet, belastningsopgørelser og tilstandsvurderinger.

Den politiske aftale om grøn omstilling af dansk landbrug fra oktober 2021 betyder, at målrettet kvælstofregulering i perioden 2023 – 2025 hvert år samlet skal bidrage med en reduktion af landbrugets kvælstofudledning til kystvande på ca. 3.500 ton. Indsatsbehovet i målrettet kvælstofregulering i de enkelte kystvandoplande fastsættes på baggrund af vandområdeplanerne og varierer i størrelse mellem kystvandoplandene, alt efter hvor stort behovet for kvælstofreduktion i de enkelte områder er.

Indsatsbehovet er forskelligt i de enkelte kystvandoplande og er fastsat ud fra hvor stor en indsats, der kræves i et givent opland for at opnå god økologisk og kemisk tilstand i kystvandet. Reduktionen i udvaskningen af kvælstof til kystvandene skal opnås via etablering af efterafgrøder eller alternative kvælstofreducerende virkemidler på markerne i de kystvandoplande, som ordningen er målrettet mod.

Den målrettede regulering vil mindske tilførslen af kvælstof via rodzonen til kystvande, herunder marine Natura 2000-områder og grundvand, og dermed have en positiv effekt på vandmiljøets tilstand.

Ud over at reducere udvaskningen af kvælstof har virkemidlerne i den målrettede regulering forskellige sideeffekter. En veletableret efterafgrøde vil kunne reducere jorderosion og dermed potentielt også fosfortab. Derudover har virkemidlerne i den målrettede kvælstofregulering generelt en positiv eller neutral virkning på pesticidbelastningen, om end en øget anvendelse af

alternativet tidlig såning som erstatning for efterafgrøder kan medføre en lille stigning i pesticidbelastningen. Samlet set vurderes det dog, at den målrettede kvælstofregulering bidrager positivt i forhold til pesticidbelastningen.

I forhold til virkninger på klimaet vurderes det, at målrettet kvælstofregulering vil medføre positive klimaeffekter. Tilførsel af planterester, der opsamler kvælstof og medvirker til positive effekter på jordressourcen og til en klimagavnlig CO₂-lagring, kan samtidig øge lattergasudslip. Den samlede vurdering er dog, at ordningen vi have en positiv klimaeffekt.

Den målrettede kvælstofregulering vurderes i overvejende grad at bidrage til natur og biodiversitet i marine miljøer men ligeledes at bidrage begrænset men positivt til terrestrisk natur på landbrugsjorden og i jordbunden.

Det vurderes samlet set, at den målrettede kvælstofregulering med sin effekt både i forhold til de enkelte miljøforhold og i sammenspil med hinanden, vil være positive eller neutrale i forhold til vand, jordbund, flora, fauna og biologisk mangfoldighed, klima og ressourceeffektivitet

Bemærkninger til høringssvar afgivet til miljørapporten

Der er i forbindelse med høringen modtaget høringssvar fra Miljøstyrelsen.

Miljøstyrelsen bemærker, at der af miljørapporten ikke fremgår en vurdering af, om den målrettede kvælstofregulering indebærer risiko for påvirkninger af vandmiljøet med miljøfarlige forurenende stoffer. Der efterspørges derfor en vurdering af, om den geografiske fordeling af efterafgrøder har betydning for, om der kan frigives jordbundende miljøfarlige forurenende stoffer eller fra gødning.

Landbrugsstyrelsens bemærkninger:

Landbrugsstyrelsen henviser til, at det i afsnittet om havstrategien i kapitel 4 i miljørapporten fremgår, at det er styrelsens vurdering, at målrettet kvælstofregulering har betydning for descriptor 5 vedr. eutrofiering samt descriptoren vedr. biodiversitet, samt at de øvrige descriptorer ikke vurderes at være berørt i væsentlig grad af ordningen. Det fremgår således af afsnittet, at det vurderes, at målrettet kvælstofregulering ikke i væsentlig grad påvirker descriptoren miljøfarlige stoffer, og dermed vurderes den geografiske fordeling heller ikke at indebære risiko for påvirkninger af vandmiljøet med miljøfarlige forurenende stoffer.

Ændringer i hvilke arealer der er i omdrift og hvilke arealer der er permanent græs, kunne eventuelt have en betydning for påvirkning af vandmiljøet med miljøfarlige stoffer. Det er dog Landbrugsstyrelsens vurdering, at den geografiske placering af målrettede efterafgrøder ikke har betydning for, hvilke arealer der er i omdrift, og hvilke arealer der er permanent græs.

Valg af planen frem for rimelige alternativer

Målrettet kvælstofregulering 2023 - 2025 vurderes sammenholdt med 0-alternativet at have en positiv miljømæssig betydning, og vil særligt bidrage positivt med en reduktion af udledningen af kvælstof til vandmiljøet.

0-alternativet

Nul-alternativet for målrettet kvælstofregulering i perioden 2023-2025 er, at hverken den frivillige ansøgningsrunde for målrettet kvælstofregulering eller en eventuelt krav om obligatoriske målrettede efterafgrøder bliver gennemført i de enkelte år i perioden 2023- 2025. Ved nul-alternativet vil der således blive udledt mere kvælstof til vandmiljøet. Det årlige

indsatsbehov for målrettet kvælstofregulering er ca. 3.500 ton kvælstof til kystvande. Hvis denne udledning ikke forhindres ved udlæg af efterafgrøder og andre alternative virkemidler vil der ikke opnås det fastsatte bidrag til forbedringer i den økologiske og kemiske tilstand i vandmiljøet.

Fravalgte alternativer

Målrettet kvælstofregulering blev udviklet i forbindelse med at daværende regering (Venstre) og Konservative, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance i 2015 fremlagde Fødevarer- og landbrugspakken. Før Fødevarer- og landbrugspakken var alle landbrugere underlagt generelle reducerede kvælstofnormer, som var sat under økonomisk optimum. Et alternativ til målrettet kvælstofregulering kunne derfor være at genindføre de generelle normreduktioner med en given procentsats af gødningsnormerne. Dette vurderes dog ikke umiddelbart muligt inden for de gældende regler i gødskningsloven og ville derfor kræve en lovændring.

Med en generel reduktion af kvælstofnormen vil den omkostningseffektivitet, der er forbundet med den målrettede indsats i den målrettede kvælstofregulering, gå tabt, ligesom den enkelte landbruger ikke vil kunne vælge de virkemidler, der bedst passer til virksomhedens drift.

Valg af planen

Samlet set vurderes det, at gennemførelsen af den valgte plan samlet set vil have positive miljømæssige konsekvenser til følge.

Overvågning af de væsentlige indvirkninger på miljøet af planen

Overvågningen af planens effekt på natur og miljø bliver håndteret som en del af det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA), som har til formål at tilvejebringe viden om natur- og miljøtilstanden i Danmark.

Denne viden er en del af forvaltningsgrundlaget for den danske natur- og miljøpolitik og beslutningsgrundlaget for miljøpolitiske initiativer. Data fra programmet indgår også i dokumentationen af effekterne af forvaltningsmæssige initiativer på natur- og miljøområdet.

NOVANA er målrettet efter både 1) at skabe et nationalt overblik over natur- og miljøtilstanden i Danmark samt 2) at kunne give viden om konkrete områder og lokaliteter i Danmark til brug for udarbejdelse af de næste vand- og Natura 2000-planer samt havstrategi, herunder at vurdere effekterne heraf.

Denne kombination af nationalt overblik og konkret viden om specifikke områder opnås ved, at flere af delprogrammerne i NOVANA er tilrettelagt efter Vandrammedirektivets principper ved en kombination af såkaldt Kontrolovervågning og Operationel overvågning.

Kontrolovervågningen beskriver den generelle tilstand og udvikling i miljøet og naturen på nationalt niveau. Den Operationelle overvågning er til gengæld tilrettelagt til at beskrive tilstanden i konkrete områder og lokaliteter, som er i risiko for ikke at opfylde miljømålene i vand- og Natura 2000-planerne.

I NOVANA indgår også et program for LandOvervågningsOplandsProgrammet (LOOP), hvor landbrugets gødningsanvendelse samt tab af næringsstoffer til vandmiljøet undersøges. Oplandene er udvalgt med henblik på at repræsentere variationer i jordtyper, klima og landbrugspraksis inden for landet.

Det samlede NOVANA-program muliggør således en løbende overvågning af udviklingen i natur- og miljøtilstanden samt relationen til udviklingen i landbruget, så det sikres, at ændringerne som følge af planen ikke fører til væsentlig forringelse af natur- og miljøtilstanden.